

24.6.2008

Hallinnon kehittämisosasto

Liite 2

JULKISEN HALLINNON JA JULKISTEN PALVELUJEN SÄHKÖISEN ASIOINNIN KEHITTÄMISLINJAUKSET JA KÄYTTÖÖNOTTOSUUNNITELMA 2009 – 2012

Julkisen hallinnon kehittämisen ja sähköisen asioinnin tilanne Suomessa

Hallitusohjelman mukaisesti julkisen hallinnon toimintaa, palvelurakenteita, yhteispalvelua, puhelinpalveluja ja sähköistä asiointia kehitetään voimakkaasti. Keskeiset hallinnon kehittämistehtävät on koottu valtiovarainministeriöön.

Hallituskaudella keskeisiä hallinnon kehittämisen hankkeita ovat erityisesti aluehallinnon uudistaminen ALKU-hankkeen sekä kunta- ja palvelurakennemuutos PARAS-hankkeen kautta. Asiakaspalvelujen palvelurakennetta on kehitetty muun muassa yhteispalveluja uudistamalla. Yhteispalvelun edelleen kehittämistä varten asetettu selvitysmies jätti ehdotuksensa kehittämistoimenpiteistä kesäkuussa 2008. Julkisen hallinnon palvelurakenteiden muutokset edellyttävät yhteisiä tietoteknisiä ratkaisuja ja mahdollistavat entistä asiakaslähtöisempien sähköisten asiointipalveluiden tarjoamisen kansalaisille ja yrityksille.

Suomen sijoitukset kansainvälisissä tietoyhteiskunta- ja sähköisen asioinnin vertailuissa ovat heikentyneet viime vuosina¹. Edelläkävijän aseman menetyks on johtunut siitä, että aiemmin vertailuissa huonommin menestyneet maat ovat kuroneet kuilua umpeen. Toisaalta sijoitusten putoamisen taustalla on monia Suomen hallintoon liittyviä asioita kuten sähköiseen asiointiin liittyvien konkreettisten strategisten tavoitteiden hajanaisuus, valintojen puutteellisuus, ohjauksen heikkous, pirstoutunut sähköisen asioinnin kehittäminen ja palvelutarjonta sekä haasteet tiedon yhteiskäytössä ja tietojärjestelmien yhteentoimivuudessa.

¹ mm. YK:n, World Economic Forum ja Economistin vertailut (2008)

Valtiontalouden tarkastusvirasto on viime aikoina kiinnittänyt tarkastuksissaan huomiota alueellisten tietoyhteiskuntahankkeiden toimivuuteen ja tunnistuspalveluiden kehittämiseen ja käyttöön julkisessa hallinnossa. Tarkastusvirasto on osaltaan todennut puutteita viranomaisten välisessä yhteistyössä ja koordinoinnissa, hankintamenettelyissä, toiminnan ohjausrakenteissa ja lainsäädännön kehittämisessä, tunnistuspalvelumarkkinoissa, varmennetoiminnassa ja eri viranomaisten toiminnassa ja organisoitumisessa.

Sähköisiä asiointipalveluita on kuitenkin kehitetty hajautetusti ja onnistuneesti julkishallinnon eri organisaatioissa 1990-luvulta lähtien mm. Verohallinnossa, Kansaneläkelaitoksessa, Väestörekisterikeskuksessa, Maanmittauslaitoksessa, Tullilaitoksessa, lääninhallituksissa ja yliopistoissa. Sähköisten asiointipalveluiden kasvupotentiaali nähdään merkittävänä erityisesti niissä organisaatioissa, joissa asiointimäärät ovat suuria. Kuntien kehitys on ollut epätasaista, mutta pääsääntöisesti kuntien strateginen valmius sähköisten palveluiden kehittämiseen on hyvä. Epätasainen kehitys on johtunut paikallisista osaamiseroista ja vaihtelevista sähköisten asiointipalveluiden kehittämispanostuksista.

Panostukset sähköisten toimintamallien ja palveluiden sekä tietohallinnon kehittämiseen ovat julkishallinnossa määrällisesti suuret ja hallintorakenteista johtuen osittain päällekkäiset. Julkishallinnossa panostetaan vuosittain investointi- ja käyttökustannuksina tieto- ja viestintätekniikkaan arviolta noin 1,5 miljardia euroa. Investoinnit tieto- ja viestintätekniikkaan eivät ole kuitenkaan kaikilta osin johtaneet odotettuun vaikuttavuuteen, kuten tehokkaampaan palvelutuotantoon tai parantuneeseen asiakaspalveluun.

Suomessa kansalaisten ja yritysten valmiudet sähköisten asiointipalveluiden käyttöön ovat maailman huippua. Suomessa ei ole kuitenkaan kyetty riittävästi vastaamaan lisääntyneeseen sähköisten asiointipalveluiden kysyntään². Lisäksi kokonaiskuvan puuttuminen ja koordinoinnin heikkous eivät ole mahdollistaneet kokonaisvaltaista tiedottamista jo olemassa olevista sähköisistä asiointimahdollisuuksista.

Hallinnon työntekijöiden ikärakenne ja eläköityminen edellyttävät hallinnon rakenteiden ja toimintamallien uudistamista. Sähköisen asioinnin kehittäminen on merkittävä osa hallintopolitiikan ja julkisten palveluiden kokonaisvaltaista kehittämistyötä. Tavoitteena on yhtäläillä lisäarvon tuominen palvelutoiminnan ja hallinnon asiakkaille sekä hallinnon toimintamallien kehittäminen ja investointien optimaalinen käyttö. Kansalaisille ja yrityksille sähköisten asiointipalveluiden tulisi näyttäytyä entistä yhtenäisemmiltä - elämäntilannelähtöisesti koottuina proaktiivisesti toimivina palveluina ja palvelukokonaisuuksina. Yhtenäisyyden tavoite edellyttää siirtymistä pirstoutuneista kehittämisprojekteista entistä kokonaisvaltaisempiin koko julkishallinnon tasoihin kehittämistoimenpiteisiin.

---

² Kasvava julkishallinnon sähköisten asiointipalveluiden kysyntä tulee ilmi muun muassa JUHTA:n vuosittaisessa julkishallinnon verkkopalveluiden kyselytutkimuksesta.

Suomalaisessa tietoyhteiskuntakeskustelussa demokratian vahvistaminen uuden tieto- ja viestintätekniikan avulla ei ole noussut kovin vahvasti esille. Kansainvälisissä vertailuissa nimenomaan kansalaisten osallistuminen ja vaikutusmahdollisuudet nousevat keskeiseksi hallinnon verkkokehitystyön haasteeksi Suomelle. Oikeusministeriön demokratian vastuualueen vetämänä on valmisteltu selvitys sähköisen kuulemisen kehittämisestä valtionhallinnossa (OM:n julkaisu 2008:8). Esitys sisältää kymmenkohtaisen toimenpidelistauksen sekä esityksen sähköisen etä-äänestyksen käyttöönottomahdollisuuksien arvioinnista ja sähköisen valtiollisen kansanaloitteen ottamisesta käyttöön. Selvitys on parhaillaan lausuttavana otakantaa.fi-keskustelufoorumilla. Työryhmän esittämiä toimenpiteitä tullaan pilotoimaan ja viemään eteenpäin oikeusministeriön ja valtiovarainministeriön yhteisessä hankkeessa valtionhallinnon vuorovaikutuskäytäntöjen kehittämiseksi (HAVU).

Osana Matti Vanhasen ensimmäisen hallituksen tietoyhteiskuntaohjelmaa laadittiin linjaukset valtionhallinnon IT-toiminnan konsernimaisesta ohjauksesta ja perustettiin valtiovarainministeriön hallinnon kehittämisosastolle valtion IT-toiminnan johtamisyksikkö. Kuntien IT-toiminnan koordinoinnin linjaukset laadittiin KuntaTIME- työryhmässä vuonna 2005. KuntaIT- yksikkö perustettiin sisäasiainministeriöön syksyllä 2006, josta se siirtyi valtiovarainministeriön hallinnon kehittämisosastolle hallitusohjelman mukaisesti 1.1.2008. KuntaTIME -työryhmän loppuraportissa esitettiin, että koko julkishallinnon IT-toimintaa koordinoivan JulkIT:n toiminta käynnistettäisiin vuoteen 2009 mennessä. Tarkempaa suunnittelua JulkIT:n toiminnasta ei ole tehty.

Kehittyvästä konsernimaisesta tietohallinnon kehittämisestä huolimatta sähköisten palveluiden ja tietohallinnon kehittämisen vastuu on kaikilla julkishallinnon organisaatiolla, kuten kunnilla, kuntayhtymillä, virastoilla ja laitoksilla. Panostukset näiden tahojen kehityksen yhtenäistämiseen informaatio-ohjauksen avulla ei ole tuonut riittävää vaikuttavuutta. Julkishallinnon sektorikohtainen ohjaus ei tue riittävästi asiakaslähtöisten, sektorirajat ylittävien palveluiden tuottamista sekä tietohallinnon yhteentoimivuuden ja tiedon yhteiskäytön edistämistä.

Julkishallinnon sähköisen asioinnin kehittäminen on osa hallituksen tietoyhteiskuntapolitiikkaa. Osana hallituksen tietoyhteiskuntaohjelman toteuttamista laadittiin vuonna 2006 kolmas kansallinen tietoyhteiskuntastrategia. Hallituskaudella 2007 - 2011 strategian toimeenpanosta vastaa liikenne- ja viestintäministeriön yhteydessä toimiva Arjen tietoyhteiskunnan neuvottelukunta. Neuvottelukunnan eräänä painopisteenä on julkishallinnon tietoyhteiskuntakehityksen edistäminen, joka on valtioneuvoston periaatepäätöksen (tietoyhteiskuntapolitiikan linjaukset, kesäkuu 2007) mukaisesti valtiovarainministeriön vastuulla. Sähköisen asioinnin kehittämislinjausten ja käyttöönottosuunnitelman laatiminen tukee ja kytkeytyy tiiviisti Arjen tietoyhteiskunnan neuvottelukunnassa tehtävään työhön.

Julkisen hallinnon ja julkisten palvelujen sähköisen asioinnin kehittämislinjaukset ja käyttöönottosuunnitelma 2009 – 2012

Edelläolevasta kehityksestä johtuen tarvitaan selkeät linjaukset julkisten palvelujen sähköisen asioinnin ja julkisen hallinnon sähköisen toimivuuden edistämiseksi. Linjauksissa huomioidaan monikanavaisuutta ja yhteispalvelua tukevat kehittämiskeinot.

Linjauksissa tarkemmin määriteltävässä tavoitetilassa Suomessa on verkottunut julkishallinto, jossa hallinnon palvelut ovat monikanavaisesti saatavissa ja helposti löydettävissä kansalaisen elämäntilannetta ja yrityksen elinkaaren vaihetta tukevina. Kansalaiselle ja yritykselle julkishallinto näkyy yhtenä ja yhtenäisenä kokonaisuutena. Tavoitetilaa saavuttamiseksi hankkeessa tehdään strategiset valinnat ja linjaukset ainakin seuraavista asiakokonaisuuksista:

- Kehitettävien sähköisten palveluiden priorisointi ja toimeenpano-ohjelma sekä viestintä
- Sähköisen hallinnon yhteentoimivuuden ja yhteisten tukipalveluiden kehittäminen
- Kansalaisten sähköisen osallistumisen motivoiminen ja toimenpiteet
- Ohjauksen keinovalikoima
- JulkIT-kokonaisuuden määrittely
- Hallinnointi- ja rahoitusmalli julkishallinnon yhteisten ratkaisujen tuottamiseksi
- Riittävän kilpailun varmistaminen julkisen hallinnon hankinnoissa IT-palvelumarkkinoilta

Kehittämislinjaukset ja käyttöönottosuunnitelma kytkeytyvät hallituksen tietoyhteiskuntapolitiikan toimeenpanoon.

Kehitettävien palveluiden priorisointi ja toimeenpano-ohjelma sekä viestintä

Kansalaisten keskimääräinen yhteydenpitotarve julkishallintoon vaihtelee. Tietyissä elämäntilanteiden muutoksissa kansalaisen palvelutarve kuitenkin kasvaa joko hetkellisesti tai pysyvämmiin. Palveluiden tarjonnassa käytettävät elämäntilanteet tulee tunnistaa ja niihin liittyvät palvelut määritellä ja niiden monikanavaisuuden ja sähköisyyden kehittäminen priorisoida toimeenpano-ohjelmaksi.

Priorisointityössä tulisi löytää myös sellaisia palveluita, joiden toteuttaminen voitaisiin ohjata ohituskaistalle. Tällä tarkoitetaan palveluita, jotka voisivat nopeasti tuottaa näkyvää tulosta jonkin asian hoitamiseen ja joilla on merkitystä sähköisten palvelujen käytön leviämiseksi.

Tehtyjä priorisointeja tulee arvioida määräajoin. Muutokset priorisointeihin käsitellään poliittisessa päätöksenteossa.

Selvitettävät asiat:

- Nykyisin käytettävissä olevat vuorovaikutteiset sähköiset asiointipalvelut: kartoittaminen ja systematisointi
- Palveluiden kokoaminen elämäntilannelähtöisesti palvelukokonaisuuksiin
- Palvelukokonaisuuksien monikanavaisuuden ja sähköisen käyttöönoton priorisointi ja aikataulut
- Ohituskaistalle ohjattavat palvelut
- Sähköisen asioinnin kokonaisvaltaisten viestintätoimenpiteiden suunnittelu

Sähköisen hallinnon perusta: yhteentoimivuuden ja yhteisten tukipalvelujen kehittäminen

Julkishallinnon monikanavaisen ja sähköisesti toimivan asiakaspalvelurakenteen aikaansaaminen edellyttää sen perustan rakentamista kestäväällä tavalla.

Julkishallinnon sisäistä yhteentoimivuutta tulee kehittää toimintojen, tietojen yhteiskäytön ja tietojärjestelmien osalta. Julkishallinnon tulisi hyödyntää sen hallussa olevat tietovarannot niin, että kansalaisen ja yrityksen ei tarvitsisi asioidessaan ilmoittaa viranomaiselle sellaisia tietoja, jotka ovat jo jossain tietovarannossa käytettävissä.

Tietovarantojen tehokas hyödyntäminen mahdollistaa proaktiiviset palvelut, joissa asiakkaan ei tarvitse itse käynnistää asiointitapahtumaa, vaan viranomainen kerää tiedon eri tietolähteistä. Hankkeessa linjataan seuraavat tietopolitiikan osa-alueet: tietojen hinnoittelumalli julkishallinnon sisällä, tietovarantojen hyödyntämisen organisointi- ja hallinnointimalli sekä teknisen että tietosisältöjen yhteentoimivuuden kehittäminen.

Yhteisten verkkopalvelujen tukipalvelujen osalta on julkishallinnossa jo käytössä useita yhteisiä palveluita ja uusia yhteisiä palveluita ollaan kehittämässä useissa hankkeissa. Käytössä olevien palveluiden laajan käyttöönoton varmistaminen, meneillään olevien kehittämishankkeiden priorisointi samoin kuin uusina käynnistettävien yhteisten tukipalvelujen priorisointi tulisi tehdä osana linjausten valmistelua.

Julkishallinnossa on ollut käytössä useita rinnakkaisia tunnistamisratkaisuja. Julkishallinnon varmennetoiminta ei ole edistynyt asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Epäkohdaksi on nähty erityisesti koordinaation ja selkeiden linjausten puute.

Julkisen hallinnon ja yksityisen sektorin yhteisiä linjauksia kansalaisten ja yritysten tunnistamisesta valmistellaan Arjen tietoyhteiskunnan neuvottelukunnan alaisessa alatyöryhmässä (HARE NRO: LVM094:00/2007). Nyt asetettavassa hankkeessa huomioidaan yhteensovitus julkisen hallinnon osalta jo käynnissä olevan työryhmän työhön. Linjausten valmistuttua syyskuun lopussa 2008 päätetään tarkemmin jatkovalmistelun organisoinnista mm. periaatepäätöksen valmistelemiseksi.

Näitä asioita on selvittänyt myös valtiontalouden tarkastusvirasto, jonka raportti julkaistiin toukokuussa 2008. Raportissa VTV kiinnitti huomiota julkisen hallinnon varmennetuotannon sekä tunnistus- ja varmennetarkaisujen organisoinnin epäkohtiin. Valtiovarainministeriö asettaa erikseen työryhmän selvittämään ja tekemään ehdotuksia julkisen hallinnon varmennetuotannon organisoinnin osalta.”

Selvitettävät asiat:

- Perustietovarantojen ylläpidon ja hyödyntämisen organisointi ja hallintomallin laatiminen
- Perustietojen hinnoittelupolitiikan kehittäminen
- Perustietovarantojen teknisen yhteentoimivuuden kehittäminen
- Julkisen hallinnon yhteisten ratkaisujen määrittelemine. Yhteisiä, koko julkishallinnon käyttöön tarkoitettuja palveluja ovat ja voivat olla ainakin kansalaisen ja yrityksen tunnistaminen, yhteinen asiointialusta (sisältäen mm. asiointitilin ja valtuutuksien hallinnan), kansalais- ja yritysportaalit (mm. suomi.fi, infopankki.fi ja yritys-suomi.fi) ja yhteinen asiakastuki.

Kansalaisten sähköisen osallistumisen motivoiminen ja toimenpiteet

Hallinto ja kansalaiset eivät vielä ole löytäneet sähköisen osallistumisen mahdollisuuksia. Monimuotoisen osallistumisen, vaikuttamisen ja vuorovaikutuksen kehittymiseen on tarpeen kehittää uusia, sekä kansalaisia että hallinnon toimijoita motivoivia keinoja.

Osallistumismahdollisuuksien kehittäminen edellyttää, että työssä on mukana eduskunnan, ministeriöiden, valtionhallinnon ja kuntien edustajien lisäksi myös kansalaisyhteiskunnan toimijoita. Uudistamisen kannalta on tärkeää, että hallinnon rakenteita, toimintatapoja ja organisaatiokulttuuria kehitetään, jotta kansalaisosallistumisen edellytykset ja sen vaikuttavuus paranevat. Hallinnolta edellytetään, että se pystyy ennakoimaan toimintaympäristössä kehityskulkuja, jotka vaativat muuttamaan omia toimintatapoja.

Yhteiskunnallisesti merkittävistä valmistelu- ja päätöksentekoprosesseista tulee määritellä kohdat, joissa on tarpeen kuulla kansalaisyhteiskunnan toimijoita. Osallistumismenetelmien käytön laajentamista tulee tarkastella sekä siitä saatavien hyötyjen että mahdollisten ongelmakohtien kautta. Sähköisen vuorovaikutuksen keinoja tulee käyttää demokraattisesti sovittujen pelisääntöjen mukaisesti perinteisten osallistumismuotojen rinnalla.

Selvitettävät asiat:

- Sähköisen kuulemisen kehittämisen työryhmän selvityksessä ehdotettujen toimenpiteiden priorisointi ja toimeenpanon suunnittelu koko julkishallinnon näkökulmasta yhteistyössä HAVU- hankkeen kanssa.
- Vapaamuotoisen osallistumisen uusien keinojen etsiminen ja hyödyntämisen menettelytavat.

Ohjauksen keinovalikoima

Viime aikoina on toistuvasti havaittu, että julkisen hallinnon yhteisiksi ratkaisujen käyttöönottoaminen on hidasta. Tämä johtuu muun muassa valtiotahallinnossa hallinnonalojen ja kunnallishallinnossa kuntien ja kuntayhtymien heikosta ohjaus- ja koordinoinnin heikkoudessa. Tätä varten tulee kehittää ohjauksen keinovalikoimaa.

Ohjauksen kehittämiseksi vastuutetaan yhteisten ratkaisujen ohjaus, tuottaminen ja hallinnointi sekä etsitään keinoja velvoittaa palvelujen tuottajat yhteisten ratkaisujen käyttöön. Arvioidaan nykyisen sähköisen hallinnon ohjauksen lainsäädäntö ja tehdä ehdotukset sen kehittämiseksi. Yksittäisille sähköisten palvelujen tuottajille asetetaan selkeät tavoitteet priorisoitujen palvelujen rakentamisesta. Palvelujen toteutumiselle asetetussa aikataulussa linjataan riittävän vahvat poliittiset ja virkamiestason seurantamekanismit.

Julkishallinnossa on perinteisesti tehty ohjeita ja suosituksia ratkaisujen yhdenmukaisuuden ja tietoturvallisuuden varmistamiseksi. Yhteisten julkishallinnon suositusten kehittämisestä tulee laatia linjaukset.

Selvitettävät asiat:

- Sähköisen asioinnin lainsäädäntö: lainsäädännön kokonaistarkastelu ja ehdotus mahdollisista uudistamistarpeista
- JHS-suositukset: olemassa olevan informaatio-ohjauksen kokoaminen ja sitovuustaso.
- Ohjausorganisaatioiden toimialueiden ja vastuiden määrittely ainakin seuraavien ryhmien osalta: JUHTA, Valtion IT-johtoryhmä, Arjen tietoyhteiskunnan neuvottelukunta, Valtion IT-toiminnan koordinaatio-ryhmä, Perusrekisteriasioiden neuvottelukunta, Sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon neuvottelukunta ja Paikkatietoasian neuvottelukunta (toiminta päättynyt, mutta uudelleenasettamista harkitaan)

JulkIT- kokonaisuuden määrittely

Julkisen hallinnon tietohallinnon ohjausmekanismien kehittämistä käsiteltiin vuonna 2005 työskennellessä KuntaTIME- työryhmässä. Työryhmän loppuraporttiin on kirjattu ohjausmallin kehittämisetyksiä ja hahmoteltu tavoitetilaa JulkIT:lle. Työryhmä esitti vaiheittaista etenemismallia, jossa terveydenhuollon kansalliset ratkaisut priorisoitiin ensimmäisiksi toteutettaviksi. Tämä on toteutunut kansallisen potilastietoarkiston toteuttamis-

hankkeessa (KanTo). Toisena vaiheena on perustettiin KuntaIT- yksikkö ja kolmannessa vaiheessa esitettiin perustettavaksi JulkIT- toimija.

Selvitettävät asiat:

- JulkIT:n toiminnan, sisällön ja tavoitetilan määrittely sekä ehdotus toiminnan organisoinnista osana hallinnon kehittämisen kokonaisuutta

Hallinnointi ja rahoitusmalli julkishallinnon yhteisten ratkaisujen tuottamiseksi ja ylläpito

Hankkeessa linjataan rahoitus- ja hallinnointimalli yhteisten ratkaisujen ja palveluiden toteuttamiseksi: miten rahoitetaan ratkaisut, joita käyttää koko julkishallinto? Kenellä on oikeus hankkia koko julkishallinnon käyttöön tulevia IT- ratkaisuja ja kuka vastaa niiden tuottamisesta? Miten palveluista laskutetaan?

Verkottuneen hallinnon rakentaminen vaatii resursointia. Yhteisten ratkaisujen ja palveluiden osalta on varmistettava riittävä toteutusvoima: henkilöstö ja rahoitus.

Yhteisten ratkaisujen ja palveluiden rakentaminen vaatii prosessien kehittämistä sekä tietojärjestelmien määrittelyä, suunnittelua, käyttöönottoa, markkinointia ja hankintaosaamista siinäkin tapauksessa, että varsinaiset IT- ratkaisut teetetäisiin yksityisellä sektorilla. Käyttöönottosuunnitelman toteutus tulee sitoa riittävien resurssien kohdistamiseen toimeenpanohankkeille.

Selvitettävät asiat:

- Hallinnointimalli: yhteisten ratkaisujen ja palveluiden kehittämisen ja tuottamisen organisointi (valtio ja kunnat) sekä kuntien yhteisten ratkaisujen ylläpidon organisointi
- Rahoitusmalli: yhteisten ratkaisujen ja palveluiden kehittämisen, käyttöönoton ja ylläpidon rahoitus, sähköisen asioinnin hankerahoituksen koordinaatiomekanismin käyttöönotto
- Yhteisten ratkaisujen ja palveluiden resurssien varmistaminen
- Julkista hallintoa koordinoivan valtion ja kuntien IT- toiminnan kustannusten jako, mukaanlukien nykyisen KuntaIT:n valtionosuusrahoituksen jatko

Riittävän kilpailun varmistaminen IT-palvelumarkkinoilla

Julkishallinnon sähköisen asioinnin kokonaisuuden toteuttaminen on laaja hanke ja koko julkishallinnolle tarkoitetut yksittäisetkin IT- ratkaisut ovat merkittäviä kokonaisuuksia, joissa yksityinen sektori on valtaosin palvelun tuottajana. Keskitettyjen ratkaisujen hankinnassa riskinä on, että IT-palvelumarkkinat jäävät harvojen toimittajien jaettavaksi. Ratkaisuja han-

kittaessa on pidettävä huolta siitä, että mahdollisimman monet palvelutoimittajat voivat osallistua tarjouskilpailuihin. Kilpailun edistämiseksi järjestelmien rajapinnat on rakennettava avoimin standardein ja että järjestelmien dokumentoinnista on huolehdittava. Hankkeessa linjataan periaatteet toimivia IT-palvelumarkkinoita edistävälle hankintapolitiikalle.

Selvitettävät asiat:

- Markkinaselvitys julkishallinnon IT-palvelutuottajista
- Periaatteiden laatiminen palvelumarkkinoita edistävälle julkisen hallinnon IT-palvelujen hankintapolitiikalle

Aiemmat linjaukset ja kytkennät muihin hankkeisiin

Valtion voimassa olevassa IT-strategiassa vuoteen 2011 sähköinen asiointi on merkittävä osa-alue. Strategian mukaisesti kehitetään muun muassa valtionhallinnon yhteisiä sähköisen asioinnin palveluita, kuten asiointitiliä, sähköisen asioinnin alustaa sekä muita sähköisen asioinnin yhteisiä toiminnallisuuksia ja palveluita.

Hallinnon kehittämistehtävien kokoaminen hallitusohjelman mukaisesti valtiovarainministeriöön mahdollistaa entistä määrätietoisemman sähköisen asioinnin kehittämisen sekä valtion- että kunnallishallinnossa. Hallitusohjelman mukaisesti valtiovarainministeriöön on keskitetty hallinnon kehittämiseen sekä ValtIT- ja KuntaIT-toimintaan liittyvät kehittämistehtävät ja hankkeet. Näiden tehtävien yhteensovittaminen luo pohjaa JulkIT-kehitykselle.

Kuntien sähköistä asiointia ja tietohallintoa kehittävässä KuntaIT-toiminnassa sähköistä asiointia kehitetään lukuisissa hankkeissa, jotka liittyvät muun muassa yhteispalveluun, tietojohdantamiseen sekä kuntien palvelutuotannon kehittämiseen ja uusiin sähköisiin palveluihin.

Sosiaali- ja terveysministeriön johdolla ollaan käyttöönottamassa niin sanottussa KanTo-hankkeessa kansallista sosiaali- ja terveydenhuollon sähköistä potilastietoarkistoa. Ministeriön roolia sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisen asioinnin ja tietohallinnon kehittämisessä on lisäksi vahvistettu. Opetustoimen sähköistä asiointia ollaan puolestaan voimallisesti kehittämässä OpetusTIME-hankkeen linjausten mukaisesti.

Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunnan (JUHTA) vuonna 2007 valmistellun strategian mukaisesti julkishallinnon IT-toiminnan informaatio-ohjausta on vahvistettu ja käynnistymässä on lisäksi pirstoutuneen valtion ja kuntien hankerahoituksen koordinaatiomekanismin laatiminen.

Perusrekisterien pitäjien yhteistyöelimenä toimii vuonna 2007 asetettu perusrekisteriasian neuvottelukunta. Neuvottelukunnan keskeisenä tavoitteena

on edistää perustietovarantojen nykyistä tehokkaampaa ja laajempaa käyttöä yhteiskunnan eri toiminnoissa.

Kuntien osalta merkittävä muutostekijä hallinnon ja palveluiden kehittämisen osalta on käynnissä oleva kunta- ja palvelurakenneuudistus. Uudistuksen yhtenä tavoitteena puitelain 12 §:n nojalla on, että valtio ja kunnat laativat yhteisiä standardeja tietojärjestelmien yhteentoimivuuden varmistamiseksi ja edistävät yhdessä uusien tietohallinnon järjestelmien ja toteuttamistapojen sekä sähköisten palvelujen käyttöönottoa.

Hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemi asetti 12. lokakuuta 2007 selvityshenkilön (varatoimitusjohtaja Timo Kietäväinen, Suomen Kuntaliitto) selvittämään yhteispalvelun kehittämistä sekä julkisten palvelujen uusia järjestämistapoja. Selvitysmies esitti torstaina 12.6. hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemelle jättämässään raportissa, että valtiovarainministeriön hallinnon kehittämisosastosta tehtäisiin vastuuviranomainen julkisen sektorin asiakaspalvelujen kehittämisessä ja eri viranomaisten asiakaspalvelujen kehittämistoimien koordinoinnissa. Raportti sisältää lisäksi toimenpiteitä sähköisen asioinnin edistämiseksi osana yhteispalvelun kehittämistä.

Kela on yksi julkisen hallinnon edistyneistä sähköisten palvelujen kehittäjistä ja käyttöönottajista. Kelan palvelut muodostavat tärkeän osan julkisen hallinnon sähköisen asioinnin kehittämisen kokonaisuudessa.

Julkishallinnon sähköisen asioinnin edistäminen on osa hallituksen tietoyhteiskuntapolitiikkaa. Liikenne- ja viestintäministeriön johdolla toimivan Arjen tietoyhteiskunnan neuvottelukunnan tehtävänä on edistää kansallista tietoyhteiskuntakehitystä sekä varmistaa kansallisen tietoyhteiskuntastrategian toteutuminen käytännössä. Valtioneuvoston periaatepäätös kansallisen tietoyhteiskuntapolitiikan tavoitteista vuosille 2007 - 2011 julkaistiin kesäkuussa 2007.

Merkittävää tietoyhteiskunnan ja sähköisten palveluiden kehittämistyötä tehdään myös EU:ssa. Linjausten kytkeminen kansainväliseen, erityisesti EU-tasolla tapahtuvaan, koordinointi- ja kehittämistyöhön on myös välttämätöntä. Linjausten ja käyttöönottosuunnitelman valmistelussa on otettava huomioon sähköisen hallinnon kehittämisen kannalta merkittävät kolme direktiiviä: 1) PSI –direktiivi, joka edistää julkisen tiedon uudelleenkäyttöä myös kaupallisissa tarkoituksissa, 2) INSPIRE- direktiivi, joka edistää paikatiedon hyödyntämistä sekä 3) Palveludirektiivi, joka edistää yritysten ja palvelujen vapaata liikkuvuutta EU:ssa.

Hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemi asettaa hankkeen julkisen hallinnon ja julkisten palveluiden sähköisen asioinnin kehittämislinjausten ja niihin liittyvän käyttöönottosuunnitelman laatimiseksi. Hankkeen valmisteluryhmät koostuvat ministeriöiden, valtion alue- ja paikallishallinnon sekä kuntien edustajista.

Linjauksia ja käyttöönottosuunnitelmaa käsitellään valmisteluvaiheessa Arjen tietoyhteiskunnan neuvottelukunnassa, Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunnassa (JUHTA) valtion IT-johtoryhmässä sekä tarvittaessa kansliapäällikkökokouksessa.

Linjaukset ja siihen liittyvä käyttöönottosuunnitelma sekä lainsäädännön kokonaistarkasteluun liittyvät asiakohdat käsitellään hallinnon ja aluekehityksen ministeriryhmässä (Halke) vuodenvaihteessa 2008 - 2008 sekä tarvittaessa valtioneuvostossa.